

SIĞINAKLAR

Hakkında Bir Değerlendirme

Yıldırım GÜVEN
AFAD Uzmanı

Meydana gelmesi veya ortaya çıkması muhtemel her türlü tehlike, savaş ve afete karşı alınacak tedbirlerin yanında sığınak hazırlıkları da günümüzde hiç olmadığı kadar büyük önem kazanmıştır.

Sığınaklar tarih boyunca insanların zor dönemlerinde sığınıp hayatta kalmak için kullandığı yerler olmuştur. Değişen ve gelişen şartlara göre sığınakların önemi zaman zaman gündeme gelmiş, ancak çeşitli faktörlerin etkisiyle ikinci plana düştüğü tüm dünya ülkelerinde olduğu gibi ülkemizde de görülme-ye başlanmıştır.

Sığınaklar konusu 3194 sayılı İmar Kanunu'na dayalı olarak çıkarılan 25.08.1988 tarih ve 19910 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan "Sığınak Yönetmeliği" ile düzenlenmiştir. Adı geçen yönetmelikte sığınak; nükleer ve konvansiyonel silahlarla, biyolojik ve kimyevi harp maddelerinin tesirlerinden ve tabii afetlerden insanlarla, insanların yaşamaları ve

ülkenin harp gücünün devamı için zaruri canlı ve cansız kıymetleri korumak amacıyla inşa edilen korunma yerleri olarak, tanımlanmıştır.

Sığınakların yapılma amacı Sığınak Yönetmeliğinde de belirtildiği gibi afetlere veya savaşlara hazırlıklı olmak ve can-mal kaybını önlemek veya asgari seviyede tutmak olarak ifade edilebilir.

Teknolojinin çok hızlı gelişmesi yanında küreselleşen ve insani değerlerin sözde kaldığı günümüzde silah sistemleri yıkım gücü ve yeteneği açısından çok gelişmiştir. Dünyanın birçok bölgesinde silahlı çatışmalar devam etmekte olup, milyonları bulan ölümler ile birlikte yaşadıkları yerleri terk etmek zorunda kalanların olduğu görülmektedir. Öte yandan yoğun sanayileşme ile birlikte meydana gelen kazaların insanlığı tehdit eder hale geldiği de görülmektedir. Son olarak çevrenin aşırı şekilde tahrip edilmesi ile birlikte dünyadaki afetlerin sayısı, etki alanı ve sıklığı eskiye oranla daha büyük artışlar göstermeye başlamıştır. Çevre kirliliği, iklimde meydana getirilen değişiklikler, savaşlar gıdaya ve temiz suya ulaşmada sıkıntılara sebep olmaktadır.

Meydana gelmesi veya ortaya çıkması muhtemel her türlü tehlike, savaş ve afete karşı alınacak tedbirlerin yanında sığınak hazırlıkları da günümüzde hiç olmadığı kadar büyük önem kazanmıştır.

Siğınanın yapımı kadar günlük hayatta aktif olarak kullanılması, birçok hizmetin yerine getirilmesine yönelik planlamalar yapılarak, işletilip atıl kalmaması da önem arz etmektedir.

Yapılacak sığınak ve türevi yapılar vatandaşlar tarafından barış zamanlarında kendi ihtiyaçları için ve sığınakta yapısal değişiklik yapmamak kaydı ile farklı amaçlarla kullanılacak (konaklama, yiyecek-ıçecek saklama alanı, depolama, imalat, garaj vb.) dolayısı ile atıl kalmayacak işlevsel ve kullanılabilir vaziyette gerekli olduğunda hemen sığınak ve sığınma yeri olarak kullanılabilir.

Ülkemizde sığınaklara ilişkin usul ve esaslar Bayındırlık ve İskân Bakanlığı tarafından 1988 yılında çıkarılan Sığınak Yönetmeliği ile belirlenmiştir. Zamanla bu yönetmelikte bazı

Fotoğraf Kaynak: <http://www.imarvetapu.com/2018/05/03/siginak-alani-nasil-hesaplanır/>

değişiklikler yapılmış, teknolojik gelişmeler ve ülkemizdeki yapılaşma eğilimleri sığınak yapılarının yeterliliğinin ve mevcut sığınak yapılarının olası bir ihtiyaca ne kadar cevap verebileceğinin sorgulanmasını da beraberinde getirmektedir.

Mevcut Sığınak Yönetmeliği ile sığınaklardaki çeşitlilik, özellikleri, yapımı, kullanım ve muhafazasına ilişkin usul ve esasları düzenlenmiştir. Burada genel ve özel sığınaktan, kullanım amacına göre (basınç, serpinti) sığınaklara yer verilmiştir.

Ayrıca bu yönetmelikte **sığınak yapma zorunluluğu aranmayacak haller** de belirtilmiştir. Bunlar özetle belirtmek gerekir ise aşağıdaki gibi sıralanmıştır.

- 12 ve daha az bağımsız bölümü olan sadece konut kullanımlı yapılarda,
- Emsal hesabına konu alanı 1500 m² den az konut dışı kullanımlı yapılarda,
- Konut kullanımlı bağımsız bölüm sayısı 12 ve daha az olup, binanın tamamının emsal hesabına

konu alanı 1500 m² den az olan konutla birlikte aynı zamanda konut dışı kullanımlı yapılarda,

- Toplam yatak sayısı 50 ve daha az olan yurt, koğuş, misafirhane, yatakhane, bakımevi, otel, pansiyon, yataklı sağlık tesisleri gibi kalıcı veya geçici konaklama yapılan tesislerde,
- Emsal hesabına konu alanı 3000 m² den az olan her türlü imalat ve sanayi tesisleri, besihane, tavuk çiftliği, sera ve benzeri olarak belirlenen ve başkaca bir kullanım içermeyen yapılarda,
- Ceza infaz kurumları, tutukevleri gibi yoğun güvenlik gerektiren ve önlem alınan yapılarda,
- Otopark yapılarında, stadyum ve benzeri açık ve kapalı spor

Fotoğraf Kaynak: https://www.yenikonya.com.tr/dunya/ukraynada_halk_metro_istasyonlarina_sigindi-1718234

tesislerinde, ibadet yapılarında, düğün, nikâh, sinema ve tiyatro salonlarında, açık ve kapalı pazar yerlerinde, depo, antrepo, akaryakıt ve LPG istasyonlarında, sığınak yapma zorunluluğu aranmaz denilmektedir.

Günümüz dünyasında afetler, savaş, büyük kaza veya terör saldırısı sonucunda nükleer patlama veya kimyasal ajanların yayılması tehlikesi ihtimali her geçen gün artmaktadır. Bu nedenle risk yönetiminin sağlıklı yapılabilmesi için sığınma ihtiyacı tehlikeler henüz açığa çıkmadan önceden belirtilen teknik yeterlilikleri kapsayacak şekilde sığınakların kullanıma hazır bulundurulmasıyla ve gerekli tedbirlerin alınmasıyla mümkün olacaktır.

Hızla gelişen teknoloji ve açığa çıkan yeni riskler nedeniyle mevcut olan sığınak yapılarının ve mevzuatın ihtiyacı karşılamaya yönelik olarak yeniden değerlendirilmesi zorunluluğu oluşmuştur.

Bu kapsamda;

1. Gelecekte olması muhtemel her türlü iklim değişikliği nedeniyle oluşabilecek gıda ve temiz su arzı başta olmak üzere, savaş, afet ve biyolojik, kimyasal radyolojik

felaketlere karşı ülkemizde tüm kamu kurum kuruluşları üniversiteler ve ilgili sivil toplum kuruluşlarının katılımı ile yeniden ulusal seviyede yeni bir sığınak politikasının geliştirilmesi ve mevcut mevzuatın yeni ihtiyaçlar da göz önüne alınarak yeniden düzenlenmesi bu konuda bir strateji belgesinin hazırlanması ihtiyacı her geçen gün daha fazla kendini hissettirmektedir.

Ortak akıl ile belirlenecek yeni sığınak politikası ile gelecekteki muhtemel gelişmelere şimdiden hazırlıklı olmak için ortak bir yol haritası belirlenecek ve oluşturulacak sığınak strateji belgesi ile bu yolda yürünecek standartlar ve teşvikler ortaya konulacaktır. Böylelikle gelecekte oluşması muhtemel riskler asgariye indirilecektir.

Muhtemel risk ve ihtiyacın belirlenmesi sonrası bu yapıların sığınmayı gerektirecek her bir risk türüne göre karşı korunma sağlayacak nitelikte düzenlemelerine yönelik olarak sığınakların yapımı ile ilgili malzeme üretebilecek yerli firmaların desteklenmesi ve teşvik edilmesi hususlarına da dikkat edilmelidir.

Bu yapıların belirli standartlara göre yapımı ve içerisinde kullanılacak ekipman ile erken uyarı sistemlerine entegrasyonuna yönelik standartların belirlenmesi gerekmektedir.

Sığınak ile ilgili bir denetim mekanizması kurulup standartların oluşturulması sonrası olası risklere göre hazır hale getirilmesi ve değişen ve gelişen şartlara göre güncel halde tutulması sağlanmalıdır.

Alişveriş merkezlerinin alt kısımlarındaki kapalı garaj, eğlence veya spor aktivite merkezleri gibi tesislerde, kamuya açık olan kütüphanelerde, üniversitelerde, okullarda, hastanelerde ve metro istasyonlarında sığınak yapılarının buraların içerisine konumlandırılması bu yapıları günlük yaşamın bir parçası haline getirilmesi kullanılabilirlik ve sürdürülebilirlik açısından önem arz etmektedir.

Böylece hem sığınaklara yönelik bakım ve onarım gibi hizmetler için bir bütçe oluşturulabilecek hem de sığınak kullanımı sürecinde sıklıkla açığa çıkan psikolojik (yer altında ve kapalı or-

tamda kalma korkusu vb) etkiler azaltılabilecektir.

2. Kısa vadede sığınak mevzuatında yapılacak bir değişik ile vatandaşların kendi yapacakları yapılarda ve konutlarda sığınak yapma işini teşvik edilmesi ile özel sığınak sayısı artacak ve oluşması muhtemel risklere (savaş afet vb.) karşı kısa sürede önlem alınmasını sağlamış olacaktır.

Mevcut yönetmelikte konut kullanımlı bağımsız bölüm sayısı 12 ve daha az olup, binanın tamamının emsal hesabına konu alanı 1500 m² den az olan konutla birlikte aynı zamanda konut dışı kullanımlı yapılarda, toplam yatak sayısı 50 ve daha az olan yurt, koğuş, misafirhane, yatakhane, bakımevi, otel, pansiyon, yataklı sağlık tesisleri gibi kalıcı veya geçici konaklama yapılan tesislerde, sığınak yapma zorunluluğu aranmaz denilmektedir.

Ancak, yukarıda bahse konu bina oturma alanlarında toprak altında kalacak kesimdeki m² alanın binanın emsal hesabına konu olan m² alanından düşülmemesi ve muaf tutulması sığınak yapımını teşvik edecektir.

Toprak altında yapılacak olan sığınaklarda gerekli teknik ve imar şartları sağlamaları kaydı ile sığınak olarak yapılan m² alanların her türlü kamu ve belediye ait harç resim ve damga pulu gibi vergiden muaf tutulması vatandaşlarımızın sığınak yapmaya özendirilecektir.

Örneğin emsal değeri 1 olan 1000 m² imarlı bir konut alanında toplamda oturma alanı dahil 1000 m² konut yapılabilmektedir. Normal şartlarda arsa sahipleri veya kat malikleri bu inşaat

alanında 150 m² sığınak yapmak isterse geriye 850 m² konut alanı ayrılması gerekecektir. Hâlbuki bunun daha cazip hale gelebilmesi için 150 m² sığınak alanı bu emsal hesabı konu alan değerden sayılmaz ve her türlü vergiden ve harçtan muaf tutulur ise vatandaşlar bu tür yapılarda sığınaklarını gönüllü olarak yapacaklardır.

Vatandaşlar 1000 m² inşaat alanı olan bina veya konutuna ilave 150 m² sığınak alanı ile birlikte yapabilecek ve toplamda 1150 m² alanda inşaat olacak ve m² kaybı olmayacaktır.

Bu tür teşvik ve özendirmeler dolaylı yoldan ülkemizdeki sığınak imkân ve kabiliyetini artıracak ve kamunun yapmak zorunda olduğu genel sığınak yükü asgari seviyeye düşecektir

3. Sığınak yapımını teşvik amacıyla konut kullanımlı bağımsız bölüm sayısı 12 ve altında, binanın tamamının emsal hesabına konu alanı 1500 m² den az olan konutlarda bina oturma alanını kapsayan toprak altı sığınak yapımını teşvik için Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı

tarafından desteklenerek parasal teşvik verilmesi halinde sığınakların sayısında önemli artış olacaktır.

4. Muhtemel savaş, afet, çevre kirliliği ve iklimde meydana gelecek değişiklikler kapsamında halkın temiz suya ve gıdaya erişebilmesi ve felaketlerin önlenmesi için ilgili Bakanlıklar tarafından yeraltı temiz su ve gıda sığınaklarının sayısının artırılması faydalı olacaktır.

**Sonuç olarak,
Gelecekte olması
muhtemel her türlü iklim
değişikliği nedeniyle
oluşabilecek gıda ve
temiz su arzı başta
olmak üzere, savaş, afet
ve biyolojik, kimyasal
radyolojik felaketlere
karşı ülkemizde tüm
kamu kurum kuruluşları
üniversiteler ve ilgili sivil
toplum kuruluşlarının
katılımı ile ulusal
seviyede yeni bir sığınak
politikasının geliştirilmesi
ve mevcut mevzuatın
gelişen yeni ihtiyaçlara
göre revize edilmesi
ve bu konuda "Ulusal
Düzyer Sığınak Strateji
Belgesi'nin hazırlanması
ülkeminin jeopolitik ve
fiziki konumu açısından
oldukça önem arz
etmektedir.**